

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi E 154/2018 vp**

Eläinten hyvinvointilain tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin parantaminen ja eläinsuojeluvalvonnan tehostaminen. Elintarviketurvallisuusvirasto katsoo, että monin paikoin lakiluonnos onnistuu tämän tavoitteen saavuttamisessa ja tukee esityksen tavoitteita ja keskeisiä ehdotuksia. Tämän lisäksi Evira haluaa saattaa valiokunnan tietoon seuraavaa:

Eläinten hyvinvoinnin edistäminen

Uuden lain lähtökohtana pitäisi Eviran näkemyksen mukaan olla eläinyksilöiden hyvinvoinnin todellinen edistäminen. Niinpä mm. liikkumisvapauden ja lajityypillisen käyttäytymisen mahdollisuuksia tulisi perustarpeiden tyydyttämisen lisäksi edistää nykyistä lakia enemmän. Lakiesityksessä onkin päädytty kieltämään siirtymäajalla esimerkiksi sikojen pitempiaikainen pito tiineytyshäkeissä, sonnien pito kytkettynä parressa ja hevospilttuut. Tämä on erittäin hyvä asia. Evira katsoo, että sama edistysaskel pitäisi kuitenkin ottaa myös lypsylehmien ja hiehojen osalta ja kieltää parsinavetat riittävän pitkällä siirtymäajalla, samoin kuin porsitushäkit sioilla. Myös sellainen perustarve kuin jatkuva vedensaanti tulee olla lailla turvattu kaikille eläimille. Jatkuva juomaveden saanti vakituksessa pitopaikassa on eläinten hyvinvoinnin kannalta olennaisen tärkeä.

On hyvä, että kivunlievityksen käytöstä merkittävää kipua aiheuttavien toimenpiteiden yhteydessä säädetään. Porsaiden kastraation yhteydessä on tarkoitus edellyttää vähintään tulehduskipulääkityksen antamista. Eviran mielestä porsaiden kastraation yhteydessä tulisi käyttää tulehduskipulääkityksen lisäksi myös paikallispuudutusta tai anestesiaa. Myös porojen ja alle 6 viikon ikäisten karitoiden kastraatio Burdizzon-pihdeillä on erittäin kivulias toimenpide ja Eviran mielestä kivunlievityksen käyttö toimenpiteen yhteydessä tulisi vastaaavasti huomioida.

Eläinlajilistojen muuttaminen

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi niistä eläinlajeista, joita jatkossa voidaan pitää tuotantoeläimenä, seura- ja harrastuseläimenä, sirkuseläimenä ja kiertävässä eläinnäyttelyssä. Sallittujen eläinlajien listoihin voitaisiin lisätä tai niistä voitaisiin poistaa eläinlajeja. Ruokavirastolle ehdotetaan velvoitetta tarkastella eläinlajilistojen ajantasaisuutta ottaen huomioon ajantasainen tieteellinen tieto eläinlajien tarpeista, hoidosta ja pito-olosuhteista. Ruokaviraston tulisi tarvittaessa ehdottaa maa- ja metsätalousministeriölle lajilistojen päivittämistä. Luonnonvarakeskus antaisi asiantuntija-apua lajilistojen ajantasaisuuden arvioinnissa.

EU-tuomioistuimen mukaan jäsenmailla tulee olla menettely, jossa myös kansalaiset voivat ehdottaa listalle uusia lajeja. Jos kansalaisen ehdotus lajin lisäämiseksi evätään, tulee asia voida saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tämän johdosta Ruokavirastolle oltaisiin säätämässä velvoitetta ottaa kansalaisten ehdotukset eläinlajien poistamiseksi tai lisäämiseksi käsittelemään hallintolain mukaisena hakemusasiaina, josta hakija saisi Ruokavirastolta valituskelpoisen hallintopäätöksen.

Evira katsoo, että ehdotetun pykälän sisältöä tulisi vielä harkita. Esityksestä ei ilmene millaisen hallintopäätöksen Ruokavirasto asiasta tekisi, kenelle se osoitettaisiin ja mikä sen velvoittavuus ylipäätään olisi. Ruokaviraston tekemän hallintopäätöksen merkitys jää kaiken kaikkiaan hyvin epäselväksi, sillä eläinlajilistoja voidaan muuttaa vain joko säätämällä siitä laissa tai valtioneuvoston asetuksessa, ei viraston hallintopäätöksellä. Näin muodoin jää epäselväksi myös mikä on tuomioistumen rooli hallintopäätöksen valituskäsittelyssä. Evira katsoo, että ylimääräisiä turhia portaita ei tule luoda ja että lajilistojen muuttamiseen liittyvien velvoitteiden ja selvitysten tulee olla osa normaalia säädösvalmistelua, ja siten lähtökohtaisesti maa- ja metsätalousministeriön tehtävä. Tässä tehtävässä ministeriö voisi ehdotuksen mukaisesti käyttää apunaan Luonnonvarakeskusta.

Evira korostaa, että jos velvoitteet kaikesta huolimatta säädetään Ruokaviraston tehtäviksi, tulee niiden organisoinnista laatia asianmukainen vaikutus- ja kustannusarvio, jolla varmistetaan, että virastolla on riittävät resurssit tehtävän asianmukaiseksi hoitamiseksi. Nykyisen määräraha-kehityksen puitteissa tehtävään ei ole osoiteta resursseja.

Teurastamoiden kameravalvonta

Evira toteaa, että ehdotus kameravalvonnan käyttömahdollisuudesta teurastamoiden eläinsuojeluvalvonassa on sinällään erittäin kannatettavaa. Etenkin ilta- ja yöaikaan tapahtuvan toiminnan sekä pienteurastamoissa ilman tarkastuseläinlääkärin läsnäoloa tapahtuvan teurastuksen osalta tällä on kiistatta sekä lainsäädännön rikkomista ennaltaehkäisevä että toimintaa parantava ja valvontaa tehostava vaikutus. Laki ei edellyttäisi kameroiden käyttöä mutta Ruokavirasto voisi ottaa kamerat käyttöön silloin, kun se arvioi käytön valvonnan kannalta perustelluksi. Ruokavirasto huolehtisi kustannuksellaan kameroiden asentamisesta ja ylläpidosta sekä tallenteiden läpikäynnistä ja hävittämisestä.

Evira korostaa, että julkisessa keskustelussa on jo selkeästi tuotu esille yhteiskunnan halu ja tarve kameravalvonnan ulottamisesta kaikkiin teurastamoihin. Maassamme on tällä hetkellä 14 suurta ja 50 ns. pienteurastamo. Suurissa teurastamoissa voisi olla tarpeen asentaa jopa neljä tai viisi kameraa pelkästään eläinten hyvinvoinnin kannalta kriittisiin pisteisiin. Vaikka kameroita asennettaisiin riskiperusteisesti vain osaan teurastamoista, teurastamolosuhteisiin ja valvonnan tarkoituksiin sopivien tallentavien kameroiden hankkimisesta ja ylläpidosta tulisi aiheutumaan Ruokavirastolle huomattavia lisäkustannuksia. Tallenteiden läpikäynti valvonnassa tulisi myös aiheuttamaan tarkastuseläinlääkäreille runsaasti lisätöitä. Pienten teurastamoiden tarkastuseläinlääkäreiden työaika lisääntyisi myös nykyisestä; tarkastuseläinlääkäri ei nykyisin ole useinkaan paikalla varsinaisen teurastuksen aikana, joten kameratallenteiden tarkastaminen lisää valvontatyöhön käytettyä aikaa. Evira katsookin, että viranomaiskameravalvonta tulisi lisäämään painetta lihantarkastusmaksujen korottamiselle.

Hallituksen esityksen mukaan kameroiden käyttöönotto olisi kuitenkin mahdollista vain nykyisten määrärahojen sallimissa puitteissa. Evira korostaa tässä yhteydessä, että mikäli teurastamoiden kameravalvonta säädetään Ruokaviraston tehtäväksi ilman siihen myönnettyä lisämäärärahaa, ei uudistuksen vaikutus tule vastaamaan esityksen tavoitteita Ruokaviraston tiukkenevan määräraha-kehityksen johdosta.

Teurastamoiden kameravalvonta voidaan toteuttaa myös teurastamoiden vapaaehtoisena omavalvontana. Osa suurista teurastamoista onkin jo asennuttanut oma-aloitteisesti tallentavia kameroita laitoksensa eläinten hyvinvoinnin kannalta kriittisiin pisteisiin täydentämään omavalvontavelvoitettaan. Valvontaviranomaisella olisi ehdotuksen mukaan

Elintarviketurvallisuusvirasto
Eläinten hyvinvoinnin ja tunnistamisen yksikköPvm
10.10.2018Dnro
Evira/5130/0004/2018

oikeus saada käyttöönsä valvonnan suorittamiseksi välttämättömät asiakirjat ja tiedot. Näihin sisältyisivät myös toimijoiden omavalvontana suorittaman kameravalvonnan tallenteet.

Edellä esitetyn johdosta Evira ehdottaa, että kameravalvontaa koskevan 78 §:n 1 ja 2 momentti muutettaisiin kuulumaan seuraavasti:

”Teurastamossa eläinten hyvinvointimääräysten noudattamisen valvonnassa Ruokavirasto voi käyttää apuna tallentavaa kameravalvontaa. *Kamera voi olla Ruokaviraston tai teurastamon asentama ja ylläpitämä.* Kamera voidaan valvontaa varten sijoittaa tilaan, jossa eläimiä puretaan kuormasta, säilytetään, käsitellään, siirretään, tainnutetaan tai jossa verenlasku tapahtuu.

Ruokavirasto huolehtii *kameravalvonnan avulla saatujen valvonnassa tarvittavien tallenteiden läpikäynnistä osana valvonta-asetuksen mukaista maksullista viranomaisvalvontaa.* Ruokaviraston ylläpitämän kameran tallennetta saadaan säilyttää kahden kuukauden ajan kuvauspäivästä, minkä jälkeen tallenne on hävitettävä viipymättä, jollei sitä tarvita esitutkintaa varten. Kameravalvonnan aloittamisesta on tiedotettava teurastamon henkilöstölle ja valvonnasta on ilmoitettava kameroiden läheisyyteen kiinnitettävillä kylteillä.”

Eläinjalostus

Evira pitää tärkeänä kirjausta siitä, että jalostuksella tulee pyrkiä elinvoimaisten, toimintakykyisten ja terveiden eläinten tuottamiseen. Lisäksi on positiivista, että pykälää sovellettaisiin myös rotu- ja lajiristeytysten tuottamiseen. Säännöksen tavoite on hyvä ja kannatettava ja siinä on aiempaa selkeämmin eläinten hyvinvointia huomioiva suuntaus. Evira haluaa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kyseessä on erittäin vaikeasti tulkittavissa oleva aihealue. Perustelujen selkeys ja alemman tasoinen tarkentava sääntely on ehdoton edellytys sille, että valvovalla viranomaisella ja Ruokavirastolla on mahdollisuus linjata yhteneväisesti koko maassa vaatimuksista, joista osa on säädetty rangaistavaksi. On huomattava, että selkeiden kriteereiden avulla voitaisiin valvonnan keinoin puuttua vain yksittäisten, hyvinvointihaittaa aiheuttavien ääripiirteitä omaavien eläinten jalostuskäyttöön. Evira esittää tulevaisuudessa harkittavaksi ainakin näiden kaikkein selkeimpien ääripiirteitä omaavien yksilöiden kilpailu- ja näyttelykieltoa. Tällä on ollut positiivinen vaikutus typistyskiellon toimeenpanossa.

Valvonta

Eläinsuojeluviranomaistehtävän antaminen maakunnalle mahdollistaa eläinsuojeluvalvontaa suorittavan viranomaisroolin laajentamisen tulevaisuudessa myös uusiin ammattikuntiin nykyisten virkaeläinlääkäreiden, poliisien ja terveystarkastajien lisäksi, mitä Evira pitää erittäin kannatettavana. Evira katsoo, että eläinsuojeluvalvonnan kokonaisuuden kannalta on hyvä, että valvontaa tekisivät monenlaisen koulutustaustan omaavat henkilöt, mikä toisi valvontaan uusia mahdollisuuksia, joustavuutta, tehokkuutta sekä monipuolista ammatillista osaamista. Tämä mahdollistaisi nykyistä paremmin myös pareittain tehtävät tarkastukset sekä tuotantoeläintilojen otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten ja tukivalvontojen tekemisen yhdessä. On myös tärkeää, että eläinten hyvinvoinnin valvonnasta maakunnassa vastaisi viranhaltija, joka on eläinlääkäri.

Evira kannattaa, että viranomaisten ja myös eräiden muiden tahojen keskinäistä ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuutta eläinten hyvinvointisäädösten noudattamista ja valvontaa koskevissa tilanteissa ehdotetaan laajennettavaksi. On myös hyvä, että valvontaviranomaisen keinoja,

Elintarviketurvallisuusvirasto
Eläinten hyvinvoinnin ja tunnistamisen yksikköPvm
10.10.2018Dnro
Evira/5130/0004/2018

oikeuksia ja myös velvoitteita puuttua eläinten hyvinvointia koskeviin epäkohtiin parannetaan ja vahvistetaan. Tämä kaikki parantaa ja tehostaa valvonnan vaikuttavuutta ja eläinten hyvinvoinnin varmistamista.

Evira pitää hyvänä, että eläinten hyvinvointilain voimaantulo synkronoidaan maakuntauudistuksen kanssa. Tämä tulee selkeyttämään lain toimeenpanoa, mikä tulee joka tapauksessa olemaan erittäin suuri ponnistus koko valvontajärjestelmän muutosten osalta. Iso vaikutus eläinsuojeluvalvonnan toimivuuteen tulee olemaan myös maakuntauudistuksen yhteydessä tehtävillä ratkaisuilla.

Evira pitää erittäin tärkeänä, että nykyinen pelkästään valvontaan keskittyvien viran-omaisten malli säilyisi myös maakunta- ja eläinten hyvinvointilakiuudistuksen myötä ja että maakuntien tarjoamat eläinlääkäripalvelut ja eläinten hyvinvoinnin valvonta resurssoidaan riittävästi. Eläinsuojeluvalvonta on erityispiirteinen hyvin haastavaa ja edellyttää monenlaista osaamista ja sitoutumista. Valvonnan riittävä resursointi maakunnissa tulee olemaan valvonnan laadun ja tehokkuuden kannalta oleellisen tärkeää.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Eviran toiveena on eläinten hyvinvoinnin todellisen edistämisen lisäksi mahdollisimman selkeä lainsäädäntö, jossa ei olisi tarpeettomasti mahdollisuuksia erilaisille tulkinnoille. Tämä on tärkeää niin eläintenpitäjien, toimijoiden kuin valvojan viranomaisenkin näkökulmasta.

Jaana Mikkola
Yksikönjohtaja